

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Петър Райков Петров – Русенски университет „А. Кънчев”

На дисертационен труд на тема: Социално-педагогически аспекти на етико-религиозните идеи от 19 и 20 век

Област на висше образование 1. Педагогически науки

Професионално направление 1.2. Педагогика

Научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика” (Социална педагогика)

Автор: Милослава Русинова Янкова

Научни ръководители: проф. д-р Красимира Тошева Бенкова

проф. д.ик.н. Лучиян Ангелов Милков

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с обем на текстовата част – 268 стр. В структурно отношение съдържа увод, четири глави, заключение и библиография. Използваната литература е от 175 източника на кирилица и 66 на латиница.

Възприетата изследователска схема определено типизира разработката към теоретично изследване с изводими тези за науките за образованието. В широкия спектър от науките за образованието етико-религиозните идеи на представителите на философската мисъл от 19 и 20 век попадат в проблемната територия на философия на образованието, теории за институционализираното и неформалното възпитание (по специално социална педагогика, религиозна педагогика – катехетика), теориите за училищното и семейното възпитание, история на образованието, интегративни науки (педагогическа етика).

Подчертавам това допълнение, за да посоча значимостта и актуалността на темата на дисертационния труд. Той трябва да се преценява и от гледна точка на основната цел на науката: да обяснява, да обобщава и систематизира фактите и явленията, да ги извежда в закономерности, принципи, решения, както в настоящия момент, така и в перспектива за обществената практика. Ето защо независимо от теоретичното естество на разработката авторът със свой, изграден през годините стил на мислене, показва състоятелността на етико-религиозните теории на представителите на известни философски школи в един от най-плодотворните периоди от развитието на философското знание.

II. Съдържателни измерения на дисертационния труд

Постановъчната част на теоретичното изследване е дадена в увода с необходимите компоненти, които са логически изведени от методологическата рамка. Одобряваме решението на дисертанта за

извеждане на основни тези (а не хипотези) на дисертационния труд, които да бъдат естествено продължение на целта и задачите на изследването. Обективно основната теза е съотнесена на приложно равнище в концепциите за образованието, възпитанието и социално-педагогическите аспекти на другостта.

Теоретичните анализи, изводи и обобщения, които М. Янкова пространно осъществява в четирите глави на дисертацията, се явяват инструмент за познание и на социално-педагогическите явления в условията на демократизиране и хуманизиране на обществения живот. В същото време редополагането на етико-религиозните постулати (**първа глава**) и етико-религиозните ценности (**втора глава**) е конструкт, точно продукт и на педагогическото мислене, за да се направят анализи и изводи за съвременната социално-педагогическа дейност.

Невъзможно е в становището да се посочат стойността на значимите научни възгледи на титаните на философската мисъл но може да се посочи обобщеното твърдение на М. Янкова, че „етическото и религиозното в най-голяма степен отразяват духовните дирения на човека”. Към това може да се допълни и фразата за „надвишаване” на духа до самия себе си, за да се достигне до индивидуално себепознание.

Идеите за нравственото и религиозното себепознание, чрез представянето на авторските философски теории, дават обективна представа за научното мислене на дисертанта, за неговите умения да формира и свои възгледи за връзката между етическо и религиозно, за етико-религиозната същност на другостта (**четвърта глава**).

Несъмнено интерес предизвиква със съдържанието си и **трета глава**. Сред широкия периметър от възгледи за любовта не може да не се посочат приносите на Платон и Шопенхауер за създаване на единна теория. В действителност любовта се явява една от най-висшите човешки ценности в социокултурното пространство. Как можем да си представим човешкото възпитание ако не се проявява любовта като основна духовна потребност? Всеобхватният и най-загадъчният феномен на човешкото съществуване е и своеобразното съзерцание на духа. А духът и животът попадат в едно цяло жизнено пространство. Именно духът пресъздава и свой език в отделния човек, в социалната група, в регламентирани форми на обучение и възпитание.

I. Достойнства и постижения в дисертационния труд

Използването на философската лексика отваря „широко поле” за анализи и изводи в областта на социално-педагогическата дейност. Това разбира се не може да се постигне в едно дисертационна разработка. С такава позиция е и авторът: избраната тематика е обширна и многопластова. Не можем да се отбележим аналитичното представяне на етико-религиозните идеи и ценности на европейските философи, които

намират актуална проекция на европейското обществено и педагогическо пространство. В най-общ план постиженията в дисертационния труд са следните: първо, представяне постиженията на немската класическа философия за морала и нравственото начало на религията в лицето на Кант, Фихте и Хегел; второ, извеждане значимостта на философските възгледи на автори от Руския религиозен ренесанс; трето, анализиране на взаимовръзката между етичното и религиозното в модерната и постмодерната философия за другостта и Другия.

Необходимо е да се разсъждава и по посока за значимостта на разгледаните философските възгледи (за морала и религията) като ценностни измерения за образованието и възпитанието. В общ контекст те могат да бъдат следните: развитието и изменението на човека в процеса на взаимодействието в условията на обществената среда; личностното формиране в акта на приобщаване към духовните ценности; въвеждане на основни елементи в нравствената и религиозната култура в училищното образование и възпитание; овладяване на собствени поведенчески еталони в областта на морала и религията и др.

II. Научни приноси

Реално описаните приносни моменти в дисертационния труд отразяват постиженията на М. Янкова очертани в няколко области : това е един от първите опити за разглеждане на философска проблематика с акцент към социално-педагогическите аспекти на етико-религиозните идеи; представя се и оценява значението на описаните модуси за съществуване на другостта; прави се връзка между етико-религиозни идеи на отделни автори в социално-педагогически план.

Авторефератът по своя обем и представителност напълно съответства на дисертационния труд.

Дисертантът е представил списък от 16 публикации по темата на дисертацията.

III. Бележки и препоръки

Ще се ограничи в рамките на препоръките. Съобразно бъдещите научни интереси да се задълбочат проучванията на разгледаните, а и на други автори, в контекста на морала и религията в отделните елементи, т.е. подполета на науките за образованието. Като пример може да се посочи немския философ и теолог Йохан Б. Гразер, който се смята за един от защитниците за обособяване на дидактиката като наука.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Милослава Русинова Янкова притежава качествата на задълбочено научно изследване. Убедено давам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, Научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика” (социална педагогика).

Гр. Русе
21.04. 2014 год.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(доц. д-р Петър Петров)